

Изъ наука и живота

Небесният огън

Дори до сръдата на XVIII векъ, ученитъ възприемаха теорията на Боеровъ (Херманъ Боеровъ, холандски лѣкаръ и химикъ 1668—1738 г.), споредъ която величественото и шумно явление, което наричаме гръмъ, се дължело на внезапно запалване въ облацитъ на сѣрнитъ и маслени изпарения, издигнали се отъ земята. Днесъ бихме се червили отъ подобно обяснение и вие всички знаете че гръмътъ е огромна електрическа искра която избухва между два облака, или между единъ облакъ и земята.

Свѣтливата бразда, която раздира внезапно тъмния фонъ на бурния облакъ, е свѣткавица; шумътъ, който придружава свѣткавицата, и който се дължи на страшното трептене на въздуха, е гърмотевицата. По причина на бързината си, свѣткавицата ни изглежда като счупена линия, като зигзагъ; но фотографията е дала възможностъ да се види истинската ѝ форма—много лжкатушна бразда, съ многобройни разклонения. Свѣткавицата може да достигне до огромна дължина, дори до 15 километра; въ сжщностъ тя е съставена отъ голѣмъ брой малки искри, които избликватъ между частичитъ материя, които раздѣлятъ точката, въ която тя започва, отъ точката, въ която свършва. Трайността на явлението е извънредно къса и е по-малка отъ една хилядна въ секундата. Но не е строго мигновена, и ако ни изглежда такава, то е по причина на бързината въ предаването на свѣтлината, която пътува съ скоростъ 300,000 километра въ секунда.

Понеже звукътъ се задоволява да измине скромно 333 метра за сжщото време, шумътъ на гигантската искра, като тръгва последователно отъ нееднакво отдалечени точки, стига до насъ въ прекъснатата редица бучения: това е тътнежа на гърмотевицата. Тоя тътнежъ още повече се усилва отъ ехото, което се отеква между облацитъ или на повърхността на земята; въ планинскитъ мѣста гърмотевицата се отеква отъ склонъ на склонъ до безкрайностъ.

Ако не е точно да се представи свѣткавицата подъ формата на зигзагъ, още по-точно е да се каже, че е пад-

налъ гръмъ. Когато гръмъ удари земята, никакво материално тѣло не пада на удареното мѣсто, а става съединение на положителното съ отрицателното електричество — едното въ бурния облакъ, другото въ земята.

При буря, забелязваме винаги два вида свѣткавици: еднитъ разлѣти широки, като покривка отъ свѣтлина, а другитъ като огнени бразди. Последнитъ сж много по-рѣдки: една отъ тѣхъ се пада на хиляда разлѣти свѣткавици не сж опасни, но трѣбва да се пазимъ отъ огненитъ бразди; кждето ударятъ, убиватъ, разрушаватъ, запалватъ.

Както сж различни по форма, свѣткавицитъ сж различни и по цвѣтъ. Огненитъ бразди най-често сж червени — това доказва че температурата имъ е много висока и обяснява какъ могатъ да предизвикатъ пожаръ; тѣ се наблюдаватъ най-много въ лѣтнитъ бури, презъ най-горещитъ месеци. На второ мѣсто на брой идатъ самитъ свѣткавици, които сж доста многобройни; после зеленитъ и оранжеви свѣткавици, които сж много по-малобройни. Уширокитъ свѣткавици преобладава бѣлия цвѣтъ; следъ това иде червения, а после жълтия. Презъ градоноснитъ бури, най-многобройни сж синитъ свѣткавици.

Топлинни свѣткавици наричаме електрическитъ свѣтлини, които се появяватъ лѣтно време, вечеръ, на почти безоблачно небе, и безъ да се чуе нито най-слаба гърмотевица. Тия свѣткавици произлизатъ отъ далечни бури и ние ги виждаме или направо или пѣкъ отражението имъ. Облацитъ, въ които тѣ избликватъ, могатъ да бждатъ на голѣми разстояния, на много стотици километри, следователно предъ хоризонта. На такова разстояние можемъ да видимъ отражението имъ на небето, но не можемъ да чуемъ шума имъ.

Наблюдатели сж отбелязвали много пжти една много любопитна форма на гърма — кълбовидния гръмъ, въ който свѣткавицата, вмѣсто обикновената си форма на бразда, се свива въ свѣтливо кълбо, което се търкаля по земята, влиза въ кжщитъ, изчезва съ избухване или пѣкъ угасва безшумно. Движението на кълбовидния гръмъ е много бавно. Нѣкои физици поддържатъ, че той не

е реално явление и се дължи само на зрителна измама. Както и да е, сигурно е, че голѣмината на тия кълба е само привидна и се дължи на свѣтливо лжчизпускане на не голѣма ядка, защото сж видани такива кълба да минаватъ презъ стѣклени прозорци и да оставятъ следъ преминаването си само една малка дупка.

Гръмътъ е опасенъ; ударенитъ отъ гръмъ лица, или биватъ убити, или покъ оставатъ парализирани за по-късо или по-дълго време. Обаче опасността да бжде човѣкъ ударенъ отъ гръмъ, не е много голѣма. Нѣколко забележки върху начина по който „постѣпва“ гръмътъ, позволяватъ да се взематъ полезни предпазителни мѣрки.

Забелязано е, напимѣръ, че когато гръмъ удари нѣкоя сграда, разрушенията или запалванията ставатъ най-много въ сѣсество съ металически предмети: дървенитъ крака на мобилитъ се запалватъ близо до желѣзнитъ колелца, а стени тѣ се разпукватъ задъ огледалата, амалгамата на които е направена отъ металическа смѣсъ. Увѣряватъ, че до сега не е имало случай, нѣкой да бжде ударенъ отъ гръмъ въ леглото си.

Ако бурята ви изненада вънъ, не трѣбва да се криете подъ дърво. Ловцитъ трѣбва да оставятъ пушкитъ си, а добре е човѣкъ да остави и чадѣра си съ металически прѣчки. — Въ всѣки случай, отъ статистиката се знае, че рискътъ да се умре отъ гръмъ е безкрайно по-малкъ отъ риска да се умре отъ най-рѣдката болестъ или дори отъ най-рѣдко случащата се злополука, като напимѣръ да се струполо върху главата ви нѣкой работникъ, падащъ отъ нѣкой покривъ.

Гръмътъ винаги е плашилъ хората и историята ни е предала спомена за сръдствата употребявани отъ нѣкои народи, за отстраняване опасността. Изглежда, че лавровото дърво е поставено съ тая целъ около езическитъ храмове. Споредъ Цезаръ, Едуенцитъ и Толосенцитъ, когато приближавала буря, лѣгали на земята и забивали до себе си мечи си, съ върха нагоре.

Тоя мечъ, изправенъ така, представлява, въ ония далечни времена, сегашния грѣмоотводъ, изнамѣренъ отъ Франклинъ за защита на сградитъ ни отъ небесния огънъ.

Щастието на Коджа Хасанъ вжжарѣтъ

(Продължение отъ 1 стр.)

за мене. Тѣ се наговорили да се разходятъ, минали по улицата, на която живѣхъ по-рано и се очудили като не ме видѣли да права вжжета. Попитали какво съмъ станалъ и очудването имъ било безкрайно, когато узнали за голѣмото ми щастие.

Двамата приятели се опитали кѣмъ новата ми кжща и се смаяли като видѣли предъ очитъ си палатъ.

— Тази ли е новата кжща на Коджа Хасанъ вжжарѣтъ? попитали Саади вжжаря.

Доведоха ги при мене и азъ ги поканихъ да седнатъ на голѣмия миндеръ.

— Коджа Хасанъ, ми каза тогава Саади, много се радвамъ, като виждамъ какъ моитъ четирестотинъ жълтици сж промѣнили положението ти. Само за едно ми е мжчно — защо на два пжти скри отъ мене истината? Дали защото работата ти още не бѣше добре напреднала, та те бѣше срамъ да ни кажешъ?

Саадъ, като чу това, поклати глава недоволенъ.

— Саади, каза той, прости ми за дето ти отговарямъ азъ преди Коджа Хасанъ. Азъ вѣрвамъ въ това, което той ни разказа и мисля, че оловеното парче, което му дадохъ е единствена причина за забогатяването му.

Азъ имъ разказахъ точка по точка какво ми се бѣше случило следъ последното имъ посещение.

Бѣше вече късно и двамата приятели станаха да си вѣрватъ. Азъ ги поканихъ да نوشуватъ у мене, за да ги заведа на другия денъ въ кжщата си на село, която бѣхъ купилъ за да си почивамъ отъ време на време.

Тѣ се съгласиха и на другия денъ сутринта тръгнахме рано, за да вѣрвимъ по хладъ. Следъ като минахме презъ истинска гора отъ протокалеви и лимонови дървета, пристигнахме въ вилата и азъ ги заведохъ въ единъ къошкъ да си починатъ.

Двама отъ по-малкитъ ми синове тичаха изъ хрсталака да търсятъ гнѣзда. Тѣ забелязаха едно между клонитъ на едно дърво, взеха го, и съ очудване видѣха, че е направено въ една чалма. Саадъ и Саади извикаха отъ очудване предъ тая новина, но азъ се очудихъ още повече отъ тѣхъ, като видѣхъ, че това е моята

чалма, която соколѣтъ я грабна.

Азъ махнахъ платното, което бѣше увито около феса, извадихъ кесията, която Саади позна. Азъ я изпразнихъ претѣхъ.

— Ето жълтицитъ, каза азъ, пребройте ги дали с точно.

Вечерта се раздохме коне и като се върнахме сгигитъ ми казаха, че сж забрвили да купятъ ечемикъ за кнѣтъ. Единъ отъ робитъ намѣри и купи отъ едни седмъ гърне съ трици. Като сипаха трицитъ, отъ гърне падна нѣщо вързано въ кърпъ.

— Ето, казахъ азъ, като обърнахъ кѣмъ Саади, другитъ сто и деветдесетъ жълтици които получихъ отъ тебе. Равамъ се, че ще заминете у рени въ моята искренностъ.

Саади най-после повѣрва каза на Саадъ:

— Съгласенъ съмъ, че не вскога паритъ сж единичното сръство да се печелятъ други пари.

— Господари, каза Коджа Хасанъ, увѣренъ съмъ, че подарихте тия пари не за ви ги върна. Отъ моя стра азъ ще сѣмѣя да ги използвамъ добре и ако вие удобрете, утре щѣ ги раздамъ беднитъ.

Халифѣтъ Харунъ-аль-Гшидъ слушаше толкова внимателно Коджа Хасанъ, че забеляза, че той е свършилъ историята си, само когато Хасанъ замълча.

— Коджа Хасанъ, каза то пжтищата, ло които сждба е решила да те направи щастливъ на този свѣтъ, сж десни. Азъ се радвамъ че узнаешъ, че диамантѣтъ, който те е направилъ богатъ, е у те и че азъ го смѣтамъ за нескжпъ и най-хубавъ между скпоценноститъ ми.

Саади може да се съмня по причина странността приключението. Затова, доведи съ Саадъ. Пазачѣтъ на митъ сѣкровища ще имъ покаже диаманта, за да призна че приятелѣтъ му има право по-голѣмата частъ отъ по-големитъ богатства, сж произлѣли отъ щастливъ, ловко изпозванъ случай.

Като свърши тия думи, Халифѣтъ сѣдно поклати глава, показа на Коджа Хасанъ че е доволенъ отъ него. А Коджа Хасанъ си отиде, следъ като се поклонилъ предъ трона господаря.

— Отлично, капитане, — удобриха двамата пирати.

— Лодката вече е спусната.

Кармо и Ванъ Шилеръ изпразниха чашитъ си, станаха бързо и изчезнаха между платната.

ГЛАВА XII

Нотариусътъ на Маракайбо

Следъ половинъ часъ Кармо, Ванъ Шилеръ и донъ Рафаелъ, изслушаха последнитъ наставления на Морганъ и облѣкоха рибарски дрехи отъ дебело синьо сукно, съ широки червени вълнени пояси и мушамени баретки. А донъ Рафаелъ, за да се направи още по-непознаваемъ избръсна мустацитъ си и дългитъ си бакембарди.

— Помнете сигнала и бждете много предпазливи, — каза капитанѣтъ. — Азъ ще кръстосвамъ презъ нощта, като почна отъ утре вечеръ, а презъ деня ще се крия въ залива Кариакъ, който е дълъгъ и сигуренъ. Имате три разноцвѣтни ракети и знаете какво значи това.

— Зелената: опасностъ; червената: да се приближимъ до брѣга; синята: да бѣгаме, — отговори Кармо. — До виждане, капитане и, ако испанцитъ не ни обесятъ, ще идемъ да забогатѣемъ въ Панама.

— Много сте благоразумни и много смѣли, та не ще се оставите да ви хванатъ, — отговори пиратѣтъ.

Той имъ стисна ръка и тѣ слѣзоха въ лодката. Кармо седна на кормилото, а Ванъ Шилеръ и испанецѣтъ седнаха на носа.

— Пускайте, — заповѣда пилотѣтъ. — Ванъ Шилеръ спусна вжжето, лодката излѣзе на открито и заплува бързо кѣмъ изтокъ.

— Чудесно ни върви, — каза Ванъ Шилеръ, като си търкаше ржцетъ. — Спокойно море и по-пжтенъ вѣтъръ. Кога ще пристигнемъ, донъ Рафаелъ?

— Не преди утре вечеръ, — отговори плантаторѣтъ.

— Значи, толкова сме далече отъ пристанището? — попита Кармо.

— Препологамъ, и после, за предпочитане е, и за васъ и за мене, да пристигнемъ презъ нощта и незабелязани.

— Ходили ли сте въ Кумана?

— Познавамъ всичкитъ венецуелски градове.

— А кой е вашиятъ приятелъ, за който говорѣше капитанѣтъ?

— Единъ нотариусъ, който нѣкога живѣеше въ Маракайбо.

Двамата пирати се спогледаха изненадани.

— Чакайте, донъ Рафаелъ, — каза Ванъ Шилеръ, — вашиятъ приятелъ преди осемнадесетъ години ли бѣше въ Маракайбо?

— Да.

— Единъ денъ, кжщата му бѣ унищожена отъ пожаръ, нали?

Донъ Рафаелъ хвърли въпросителенъ погледъ върху двамата пирати, които прихнаха да се смѣятъ.

— Вие го познавате, може би, — каза испанецѣтъ неспокойно.

— Per l'accol... Той е нашъ милъ приятелъ, — отговори Кармо, като продължаваше да се смѣе. — Какви чудесни бутилки имаше този разбойникъ!.. Ха!.. Ха!! Нотариусѣтъ на Маракайбо!..

Лицето на плантатора се помрачи, а двамата пирати продължаваха да се смѣятъ.

— Донъ Рафаелъ, — каза най-после Кармо, — спомняте си, може би, тая трагикомична случка, която лиши нотариуса отъ кжщата му? Вашиятъ сънародници го бѣха обсадили въ тая кжщурка заедно съ Черния Пиратъ, който бѣше пленилъ нотариуса и даже нѣкой си графъ дьо Лерма — храбъръ и кавалеръ благородникъ, — при-

бави Ванъ Шилеръ.

— Да, спомнямъ си, — отговори плантаторѣтъ. — Вие избѣгахте по покривитъ, следъ като вдигнахте на въздуха кжщата на този беднякъ.

— А после слѣзохме въ градинитъ на графъ дьо Моралесъ и така се спасихме отъ вашитъ сънародници.

— Значи, вие бѣхте двата демони, които дѣтридесетъ часа противостояха на две роти войницъ.

— Да, донъ Рафаелъ.

— Въ хубава каша се забъркахъ. Ами азъ нотариусѣтъ ви познае?

— Осемнадесетъ години сж се минали оттогава, той сигурно не си спомня лицата ни.

— Поне обещаите да бждете благоразумни.

— Ще бждемъ кротки, като агънца, — обеща Кармо.

Призори тѣ видѣха една голѣма паланка, кацнала на дъното на широкъ заливъ, дето се забелязваха мачтитъ на нѣколко кораби.

— Барселона, — каза плантаторѣтъ. — Достигаме напреднали и ще пристигнемъ въ Кумана преди залѣзъ слънце. Отъ сега нататкъъ говорете вече само испански, и ако нѣкой корабъ се приближи до насъ, оставете ме азъ да отговарямъ.

— Предупреждавамъ те, обаче, донъ Рафаелъ, че ще те надзиравамъ отблизо. Въ тво интересъ е да бждешъ честенъ.

— Вѣрвамъ, че ви дадохъ достатъчно доказателства за честността си, господинъ Кармо. — отговори плантаторѣтъ.

Кѣмъ шесть часа вечерта, лодката, карано постоянно отъ по-пжтенъ вѣтъръ пристигна предъ Кумана, който по онова време бѣше единъ отъ най-богатитъ и най-много населени градове на Венецуела.

(Следва)